

STEDNAVNE PAA MOLS.

Det Foredrag om ovennævnte Emne, som Hr. Gunnar Knudsen holdt paa Hjemstavnskursuset i Rønde den 4. August 1923, gengivet i Fortid og Nutid og udsendt som Særtryk, indeholdt en Tydning af forskellige Navne, som paa flere Punkter synes misvisende, væsentlig foraarsaget ved en Søgen tilbage til Oldnordisk, hvor det maatte synes at ligge nærmest at søge Paralleller fra samme Tid, som Stednavnet først forekommer paa. Mols forekommer saaledes 1231 i Kong Valdemars Jordebog som Mulnæs, 1360 som Molnsherit, 1299 som Malnes. I disse tre Skrivemaader er næs fælles. Hvis ogsaa Forleddene Mul, Mol og Mal har fælles Betydning, er der heller ingen Grund til at tvivle om, at de tilsigter den samme Karakteristik for Landskabet. Denne fælles Betydning findes; fra de gamle Vandmøller; hvorfor jeg er overbevist om, at Navnet er det, vi i Nutiden vilde kalde og skrive Møllenæs. Forskellen er alene den, vi den Dag i Dag finder mellem Jydsk Maal og Ø-Maal. Parallellerne findes i de gamle Afbyggernavne fra Møllerne, i Jylland: Mollerup, Moltrup, paa Øerne: Mullerup, Mulstrup. Vandmøllerne er jo saa gamle her i Landet, at de fandtes saalænge før Jydske Lov af 1241, at der i denne kunde optages Lovbestemmelser om deres Anlæg; det vil sige, at de havde været her i saa lang Tid, at der havde kunnet danne sig Vedtægter herom. Paa Mols fandtes de saa tidligt, at Biskop Peder Vagnsøn i 1203 kunde skænke Domkapitlet i Aarhus Akre (Agri) med Mølle. — Den tredie Form: Mal, sigter ogsaa til Møllen, saavist som det man bestiller paa Møllen er at male, paa Jydsk »aa mal«. At man benytter alle tre Former, synes nærmest at vise, at man er sig bevidst at karakterisere Stedet efter den samme Betydning, men hver benytter sit Maal, og Formen i Jordebogen kan da antages at have sin Forklaring i, at den Klerk, der har affattet den, har hørt hjemme paa Øerne, eller at Navnet er taget i Brug af tilflyttede Sjællændere.

Møllerne paa Mols har jo tidligt været flere. Der findes

jo der Stednavnet Femmøller, nu kun fire, de to med Navnene Gladsmølle (tidl. Kannikemøllen) og Kerrismølle. Den sidste siges hos Trap at have Navn efter Familien Kerris; jeg vil snarere antage omvendt, idet Navnet er sammensat af Ker (Kirke), Ris (Skov) og Mølle, stemmende med Tilhørsforholdet til Domkirken i Aarhus. Den første har jo ligefrem Navn af dette Tilhørsforhold til Kannikerne. Mol og Mulle for Møller er sikkert nok oprindelig ikke nordisk eller dansk, men indført med Møllerne fra de sydevropæiske Lande, hvorfra de kom, enten ved danske Rejsende, der førte Ideen hjem, eller ved udenlandske Møllebyggere, der indkaldtes. Paa Latin er Navnet Mola, paa Fransk Moulin, svarende til de to Former Mol og Mulle. Senere, efter at Tyskland har faaet Møllebyggere, har disse overtaget Møllebyggeriet i Danmark; endnu i det sekstende Aarhundrede ser vi Tyskere indkaldt til Mølleanlæg her i Landet; det maa være begyndt allerede i det trettende Aarhundrede, thi da ser vi Marsk Stig kalde sin nyanlagte Gaard Mylntorp, senere har den Navnet Møllerup. Mol og Mulle er gaaet over til at blive Myl, og derefter faar vi det nu brugelige Fællesnavn for Jylland og Øerne: Mølle. Og Afbyggernavne i Jylland: Mølgaard, Møllerup, Møldrups, paa Øerne: Møllegaard, Møllehøj.

Mols mener jeg derfor betyder Møllenæs, og det er ret haabløst at søge Navnet forklaret af Oldnordisk, der ikke havde Møller. Og Møllerne, der gav Grundlag for Navnet, er de senere Femmøller. Naar Navnet, trods sin Opkomst i forholdsvis ny Tid, har faaet Lov til at give Herredet Navn, kan det antages begrundet i, at Landskabets Selvstændighed som Herred har været af forholdsvis ny Dato. Peder Vagnsøn var jo en tilflyttet Sjællænder. For ham og hans Stormandsslægt har det sikkert ikke faldet let at indordne sig under Førelse af tidligere Herredsstyrelse, hvorfor det kan antages, at de har faaet deres Indflydelsesomraade udskilt som særligt Herred, og maaske er det disse Sjællændere, der forsynede Herredet med den sjællandske Form Mulnæsherit. Ellers henhører Landskabet jo til Djursland, og naar dette oprindelig er bleven inddelt i et Nørre- og Sønder-Herred, se Biskop Svends Testamente af 1183 (Øm

Klosters Krønike Kap. 23 og 24), maa Djurslands Herredsinddeling antages dermed at have været oprindelig udtømt, saa at et tredie Herredsnavn er en Nyskabelse.

Hr. Knudsens Tydning af Navnet som Næsset med Stenene i Strandkanten og med Udgang fra Mols Hoved, synes altsaa ikke holdbar, og er i Strid med, hvad han ellers hævder, at et Stednavn med Hoved maa hente sin Stamme fra Baglandet som Krop.

Maa jeg tilføje, at som Helboerne kalder deres Land Helles, saaledes vil en opmærksom Tilhører bemærke, at Molboerne kalder deres Land Molles, altsaa svarende til den jydsk Form Mollerup.

Helgenæs (eller Helles) skal sikkert nok betyde det hellige Næs, men tillagt dette Navn af de første Forkyndere af Kristendommen under from Benyttelse af et ældre Navn, som kunde være afledet af, at i de gamle Strandhugstider har det været et højst uroligt Sted at have Familien bosat, ikke stort bedre end Opholdet hos Hel kunde tænkes eller af He-el, det med Høje besatte Næs. Noget særligt helligt synes der aldrig at have været paa Næsset, saalidt som paa de andre Næs her i Landet, der har lignende Navn, som Helnæs; det skulde da være, at Harald Blaatand her fandt sin Bane.

Ebeltoft-Halvøen hed tidligere — altsaa før Købstaden kom til at dominere — Hassens eller Hasnæs (i Besiddelsesfortegnelsen paa Øm Kl. Krønike dog Asnes). Hvad Navnet kommer af, synes ikke at volde yderligere Tvivl, naar man bemærker den Sandhage (Alhage) med langt udskydende Grund, der ligger umiddelbart Syd for Ebeltoft. G er et Bogstav, der ofte kun benyttes som Støtte for Forstaaelsen, men i Udtalen omtrent forsvinder. Hagen og Grunden spiller en betydelig Rolle for Besejlingsforholdene. Hagesnæs er derfor en naturlig Betegnelse for Næsset, men daglig Tale nøjes lige saa naturligt med Ha'snæs. Nutildøgs benyttes Navnet formentlig kun i Afbyggerbyen Handrup (Hagendrup)s Navn og i Hasenøre.

Digherhoveth eller Digherhøvet (1320) har sikkert intet med »stort« Hoved at gøre; diger = stort eller tykt (Bue hin digre).

Navnet er sikkert fælles med den indenfor liggende Landsby Dejret, gennem lange Tider skrevet Dejgret, oprindelig af ryddet Dyrehave. Hoved brugtes og bruges jo ogsaa for Skovstykker. Omkring hver Storgaard fandtes jo fra Oldtiden liggende disse Skovstykker, efter deres Plads i Driften benævnt som Hestehave, Kohave og Dyrehave (eller de særlige Betegnelser, som falder indenfor disse Klasser). At vi her netop er paa en Rydning beviser ikke alene Navnets Slutstavelse — ret —, men ogsaa en lille Vandring paa Bymarken, hvor vi træffer Navne som Bøgebjerg, Bogenshøj og som endelig afgørende et Navn: »Røjen« (Rydningen). Dermed er Rydningen og forhen Skoven given, og Anvisning given paa at finde Navnets Tydning indenfor ovennævnte sædvanlige Navnekreds, altsaa Dyrehave, der paa Molsmaalet udtales Dierhav', som med et Støttebogstav som g giver Navnet Digerhav' og Digerhoved (Dejret Øhoved). Da nu et Ord skrevet som »dig« udtales som dej, er det ikke saa uforklarligt, at ved Peder Vagnsøn eller hans Slægts Ankomst med sjællandske Maal har »diger« faaet Omlyd til »dejer« og Digerhav efter Rydningen til Dejret. — I Aarhusbogen findes jo ogsaa en enkelt Gang brugt Formen Dierhoveth.

Skjødshoved mener Hr. Knudsen kunde komme af skyde, men iøvrigt mente han paa Kursusmødet ikke at have nogen Forklaring paa det. Dette foranledigede mig som Tilhører til en Afbrydelse, jeg henledte da Opmærksomheden paa, at her var det snævre Sted for Indløbet til Kaløvig, og paa hver Side af det fandtes samme Navn, Skjøds- eller Skjershoved (i Molsmaalet: Skjeshoved) og paa Fastlandssiden Skjødstrup og Skjering. Derimod intet Ord om, at det ene Navn skulde komme af det andet. Jeg har aldrig hørt noget sligt fremsætte, og antager det derfor for en Misforstaaelse, naar Hr. Knudsen mener at have mødt en saadan Opfattelse. Min Mening udtrykkes deri, at paa dette Sted var Indløbet snævrere, mere end antyde kan man jo ikke godt i en Afbrydelse. Sagen er den, at de ensartede Navne paa begge Sider af Farvandet ikke kommer det ene af det andet, men at de har fælles Oprindelse, som Hadsund Nord og Hadsund Syd o. fl. Det drejer sig nemlig

her om et gammelt Overfartssted, hvis Karakter for Sejlads blot har skiftet efter som Aarhus kom op, medens Vinterfærdsel over Isen stedse beholdt Retningen over til Skjering Strand. For saadan Overfart har i Norge holdt sig et gammelt nordisk Ord: Skyds, udtalt Sjyds. Dette antager jeg er Oprindelsen til Stednavnene Skjershoved — Skjering eller Skjødshoved — Skjødstrup; i 1466 skrevet Skipstrup — i jydsk Maal Skib = Skyw eller Skjyw.

Ved Rolse forbavser det, at Hr. Knudsen kan udtale, at der er ingen Sø paa Stedet. Han kan dog ikke begrænse Betegnelsen Sø til Indsø, da han absolut maa kende Østersø og Nordsø. Stedet er netop omgivet af Sø mod Nord, Vest og Syd, og jeg vil forstaa Navnet som Rydningen ved Søen. Rydning har i Jylland en Mængde Betegnelser i S sammensætning som red, rod, rød (mest dog paa Sjælland), rov, ravn, og en Rov ved Søen kan uden Vanskelighed tænkes udtrykt ved Rovelsø, eller sammentrængt og i Molsmaal til Rolse. Jeg tænker netop paa, at Rugaard i Sønder Herred af Munkene kaldtes Rowæ.

Vrinnere, hvis Slutstavelse naturligvis har været Næs, vil Hr. Knudsen have afledet af vende eller dreje, som Drejens ved Kolding Fjord. Imidlertid ligger der ud for Næsset, strækkende sig fra Kaløs Slotsruin over mod dette, et Bælte Rønner, hvis Sten stadig rækker over Vandspejlet; de ligger i Vejen for Sejladsen, der derfor maa holde tæt ind mod Næsset, hvor Sejløbet gaar; Sejladsens Maal har her væsentlig været Rønde, der kun i Skriftsproget har Navnet saaledes formet, medens Byen i Egnens Talemaal hedder Rønn, paa Molsmaal Renn. Jeg nærer ingen Tvivl om, at Byen har sit Navn efter de Rønner, der besværer Sejladsen dertil. Men som Rønnerne paa Molsmaalet hedder Renner eller Rønner, nærer jeg heller ingen Tvivl om, at Vrinnere er et af de saakaldte Kursretningsnavne, der angiver Kursen — fri af Rønnerne — at ligge under Næsset, altsaa fri Rønner-Næs, sammendraget i Molsmaalet til Vrinnere. Tilsvarende Navnedannelse findes i Rønshoved — Rinnæs eller Rinkenæs ved Flensborgfjord og andre Steder.

Gaar vi over til Bynavnene, møder vi først Købstaden Ebeltoft. Dens Navn træffer vi første Gang, da Byen faar sit Privilegium i 1301, hvor det skrives Æpplætoftæ, senere Æplætoft og Æbeltoft. Man skal imidlertid ikke alt for stærkt lade sig binde af Stavemaaden i gamle Dokumenter, hvor en Lydlighed let kan komme til at gøre sig stærkere gældende end et Stednavnsstudium. Hr. Knudsen finder det ikke usandsynligt, at Navnet kan være et Minde om Halvøens Bevoksning med vilde Æbler i en fjernere Fortid, men da vi intetsonhelst ved om en saadan Bevoksning, er der ikke stort at bygge paa en saadan Mulighed. Derimod ved vi for ganske sikkert to Ting, 1) at Halvøen var beboet, før Byen fik Privilegier, ellers havde der nemlig ikke været nogen til at modtage saadanne, og 2) at Navnet i Folke-maalet udtales eweltoft, hvilket er Molsmaal og betyder E = Ø, wel = bel eller bol og toft, altsaa Ø — Bol — Toft eller paa Molsmaal Ebeltoft. Tilsvarende gælder for Elsegaarde — ved en mindre Sø, Ø — Bol — Sø — Gaarde, i Molsmaal: E — bel — sø — gaarde eller sammentrængt Elsegaarde. —

Hvorledes Hr. Knudsen finder Essendrup's Forled forklaret af Mandsnavnet Asmund, er ikke umiddelbart forstaaeligt, men da Byen af dette Navn ligger der, hvor Landskabet hører op at være Halvø, kunde jeg tænke mig udtrykt, at Afbyggerstedet ligger ved Øs- eller Es-ende. Skal man imidlertid tage Paralleller til Hjælp, saa viser i Sønderhald Herred Esserbæk med Assentoft og andetsteds de mange Byer Assendrup, Assedrup, Astrup og Ask den fælles Egenskab at ligge ved Aaløb, navnlig saadanne Udspring, hvoraf man uden større Dristighed tør slutte, at det er Torpens Beliggenhed ved Aaen, der har været navngivende, altsaa i det foreliggende Tilfælde Torpen ved Aaen, den senere Mølleaa.

Andrup kunde maaske indeholde et Rudiment af et Personnavn, af et Utal af Personnavne, uden speciel Tilknytning til en Hr. Anund, men da den hører under Vrinners og er bygget lige op til denne, er det sikkert forsvarligt at opfatte Navnet som By, der er bygget til, — an —, en hidtilværende By.

Skellerup mener Hr. Knudsen kan indeholde Mandsnavnet

Skialgi, altsaa Skialghæthorp. Hvorfor ikke holde sig til, at denne Afbyggerby ligger ved *Sogneskallet* mellem Knebel og Tved Sogn?

Torup ligger ved samme Skel, paa modsat Side. Hr. Knudsen beskriver selv dette ved de Naturgrænser, der drages af Knebel Vig mod Nord og Begtrup Vig mod Syd, og Lavningen mellem disse, som noget afhugget eller afskaaret. Da man nu ved en saadan Deling faar to ud af et, finder jeg det mest lige-til at opfatte Navnet som Afbyggerbyen ved Tvedelingen, altsaa tilsvarende som Tved — Sognavnet — To-rup. —

Toggerbo i Vistoft Sogn er et mindre Bosted. Hr. Knudsen mener, at Navnets Forled kunde indeholde Kvindenavnet Tørgerd. Det ligget ikke nærmere end tidligere Tydninger paa Mandsnavnet Thøger(bo). Men saadan et Stednavn paa et Par Gaarde vilde simpelt forklares af to — Gaarde — Bo eller paa Maal to — Gær — Bo, i et Ord Toggerbo.

Vistoft, tidligere Westoft, Westoft og Vesttofte; sidste mangler et Østtoft, som Hr. Knudsen derfor mener kunde være Ebeltoft. Jeg synes dog, denne sidste ligger temmelig langt borte, og Afledning af Vese at ligge udenfor Lydligheden. Derimod kan man tage Stade derovre og se, hvordan Sognet er omgivet af Vige, Knebel Vig, Begtrup Vig og Ebeltoft Vig. At forstaa den betegnet som Toften mellem Vigene ligger lige for, saa meget meget mere som g har en Tilbøjelighed til i S sammensætninger at trække sig bly tilbage, som her paa Egnen i Vig-Gabet paa Helgnæs, der udtales Vigabet, eller i Vigbro i Tved Sogn, der udtales Vibro, eller Vigbæk ved Ebeltoft, der udtales Vibæk, hvorefter Navnene ogsaa skrives uden det i Udtalen skjulte g. Dette Skjul er forøvrigt ikke specielt for denne Egn. Vi kender jo Vikingerne, der af Englænderne er bleven opfattet som Smaakonger, en paa hver Vig, der ved Sejladsen paa Norden kunde berede dem Vanskeligheder, og som ved Angrebene paa England bleve modtagne under dette Navn, der indeholdt Vig med skjult g. Dette gælder ogsaa Viderup, der paa Maalet udtales Virup.

Tillerup i Tved Sogn ligger ved Tørvemosen. Da Tørv paa Jydsk hedder Tørrer eller Torre, med rullende r, vil det stemme

godt med Molsmaalets Sætten e eller i for ø, om Navnet for-
tolkedes af Tørv. Navnet skrives forskelligt i Tidens Løb, lige
til det helt knudrede, som det ikke lønner sig at forfølge.

Eg i samme Sogn er maaske den ældste Bebyggelse paa
Halvøen, derfor Ø eller paa Molsmaalet E med et g til Støtte;
det vil stemme med, at den derved liggende Hovedgaard har
Navnet Isgaard = Øs-Gaard, omsat til Molsmaal, selv om den
har været forsynet med en Del overflødige Bogstaver som Eghx-
gardh.

Sognets anden Hovedgaard Kvelstrup mener Hr. Knudsen
kan indeholde Mandsnavnet Kveldulv. Ja hvorfor ikke; naar
man har anbragt en Bjørn i Bjødstrup, er det da billigt at an-
bringe en Ulv i Kvelstrup. Ellers fandt jeg mig forresten fuldt
tilfredsstillet ved en Dag at gætte paa det Kildevæld — sam-
mentrængt til Kvel, som er Oprindelsen til Steenbækken, der
løber gennem Ejendommen. Kvelstrup synes derfor at være et
Naturnavn.

Paa Helgenæs er Esby, selv om den ligger paa Østsiden,
sikkert ikke at forstaa som Østbyen, snarere som Ø-sby, paa
Molsmaal Esby, som den ligger her under Bevogtning af Øens
Beskytter Ellemanden (Ø-Manden) i Ellemandsbjerget og hans
Nille eller Nalle, der sidder i Nalhøjen skraas over for.

Fejrup er snarest Afbyggergaarden ved Feddet, altsaa Fed-
rup.

Stødav har vel næppe haft Plads til nogen Flok Heste, men
ved Siden af en skattefri Kongsgaard betegnet den skattepligtige
Jord, der svares Skat (Stuth, Stød og Inne) af; den har givet
Navn til Stavsøre, hvis Forled kun er en Sammendragning af
Stødav. Vil man søge Paralleller til Stav, kan man søge over
til Stavtrup i Ning Herred; Navnet Stavtrup skreves tidligere
Stattrup efter Torpens Beliggenhed op til Stat Skov, der hørte
under Stadsgaard (nu Constantinsborg). Herefter skulde Stødov
altsaa komme af Stød med tilføjet Høj (ov); det kan godt passe,
da Molsmaalet ikke har tydelig Forskel paa ø og e og Navnet
vel kan opfattes som Stedov.

Hjelm, tidligere Hialm, var vel en Holm i Alminding, det

vil sige — som til Tider ubeboet — Kongen tilhørende; til Stadhed beboet var den vist aldrig før 1286. Men at Navngiveren skulde have tænkt paa en Hjelmform, er dog vist at tillægge ham mere Lyst til at give Navn end sandsynligt. Hvad om Navnet opstod uvilkaarligt af Holm i Alm. ved en Sammen-trækning.

Som det vil ses af foranstaaende, var jeg ikke helt tilfreds-stillet ved at høre Foredraget om Stednavne paa Mols, men jeg gik ud fra, at dettes Formaal ogsaa nærmest var at animere til Forskning paa Stednavnes Omraade og Indsamling af Materiale. Da nu imidlertid Særtryk af Foredraget er bleven mig tilstillet, har jeg deri fundet Opfordring til at ytre mig. Sagen interesserer mig, fordi den bl. a. giver Oplysning paa forskellige Om-raader om, hvordan vort Sprog taltes gennem Tiderne, men jeg har den Opfattelse, at Stednavnene mest skyldes den menige Mand, mindre egentlig bevidst Navngivelse, og at det derfor gælder om ved Tydningen mest muligt at holde sig ved Jorden, og tage Navnene, som de maa være falden fra den menige Mand, ganske umiddelbart. Dette syntes mig ikke at være iagttaget i de Tydninger, Stednavneudvalgets Sekretær fremkom med. Men selve Indsamlingen af Navnestoffet gennem Tiderne og dets Re-gistrering synes mig at være fortjenstfuld Gerning, rummende Mulighed baade for at følge Sprogets Udvikling, hvor direkte Beretninger ikke foreligger, og for historiske Oplysninger.

Sagfører Peder Eeg.

I foranstaaende Bemærkninger har Hr. Sagfører Peder Eeg rettet en temmelig stærk Kritik mod min Behandling af Stednavnene paa Mols. I og for sig maa man være taknemlig for Kritik, da en fornyet Drøftelse af vanskelige Spørgsmaal ofte bringer nye Momenter frem, og større Klarhed opnaas. Imidler-tid er der, forekommer det mig, ikke opnaaet synderligt i denne Retning gennem Hr. Eegs Behandling, og da adskillige Indven-dinger skyldes mangelfuldt Kendskab til Stof og Methode, kunde

jeg ganske kort have afvist disse, men har dog valgt at imødegaa dem lidt mere udførligt, da det muligvis kan være lærerigt saavel for Hr. Eeg som for andre. Jeg fremhæver dog, at det ingenlunde maa opfattes saaledes, at jeg anser de af mig opstillede Forklaringer som hævet over enhver Kritik — ofte er mine Formodninger fremsatte som uvisse — og jeg vil selvfølgelig være rede til at gøre Indrømmelser overfor alle tilstrækkelig velbegrundede Ændringsforslag.

Jeg skal nu gennemgaa Navnene enkeltvis i samme Rækkefølge som ovenfor.

*

*

*

Mols. Hr. Eeg vil søge at forklare Forleddet i de vekslende Skriveformer *Mulnæs*, *Molns* og *Malnes* som *Mølle*-, altsaa ved en fjerde Form. Herimod kan indvendes ikke saa lidt. *Mølle* hed i gl. dansk *Mylnæ*, senere *Mølnæ* (laant fra Latin *molina*), og findes saaledes i flere middelalderlige Stednavneformer, f. Eks. 1319 *Mølnæhaghæ*, nu Mølhav, Skanderup S., Gern H., 1300 *Mylnætoft*, ɔ: Mølletoft, Ribe Domkirkes Landsogn, 1289 *Mylnthorp*, nu Møllerup i Feldballe S., Sønder-Dyrs Hrd. Vi skulde derfor ogsaa have ventet, at Mols, om Hr. Eegs Tydning var rigtig, i Middelalderen maatte have heddet *Mølnænes* eller *Mylnænes*, og i Nutiden *Mølnæs* eller *Møls*. Intet saadant er der fjerneste Spor af. Hr. Eeg finder, om jeg forstaar ham ret, et Bevis for Rigtigheden af sin Fortolkning deri, at der til Formen *Mols*, som han vil kalde den jydske, findes tilsvarende jydske Stednavne *Mollerup* og *Moltrup*, og til Ømaalsformen *Mulnæs* de tilsvarende *Mullerup* og *Mulstrup* — hvilke han altsaa mener alle indeholder Forleddet *Mølle*. Det bliver da nødvendigt at underkaste disse Støttenavne en nærmere Undersøgelse. *Mollerup* som Navn paa Landsbyer findes mindst 5 Gange i Jylland (Morsø Sønder-Hrd., Gern H., Rødding H., Tønder og Højer H. og Sønderlyng Hrd.), og om dem alle gælder det, at de udtales [måljørøp]; de kendes ikke alle i middelalderlig Form, men M. i Gern H. skrives 1424 *Moldorp*. *Moltrup* i Haderslev Hrd., der 1436 skrives *Moltrup*,

har ifl. Optegnelse af Dr. Marius Kristensen den samme Udtale med *lj* og synes derfor at høre sammen med de øvrige. —

Udtalen med *lj*, det palatale *l*, viser, at der har været et oprindeligt *ll* eller *ld* i Navnet, ikke et *ll*, opstaaet ved Assimilation af et *ln* (altsaa ikke et *ll* i *Mølle*, opstaaet af *Molnæ*). Derfor udtales *Mølle* paa Jysk heller ikke med *lj*, men alm. med tykt *l*. Møllerupperne viser sig saaledes alene ved deres Udtale af *l* et ikke at kunne hidrøre fra *Mølle*. De indeholder rimeligvis alle et Mandsnavn *Moldi*, der kendes fra Svarfdøla Saga og i flere norske Stednavne, og derfor meget vel kan have forekommet ogsaa i Danmark i Vikingetiden. Udviklingen vilde da være den normale: *Moldæ-thorp* > *Moldæ-orp* ved Svind af *th*, > *Mold-orp* ved Svind af den ubetonede Vokal, > *Molderp* ved Svækning af *o*, > *Molderup* ved Indskud af Svarabhakti-Vokal (jvfr. J. Sahlgren i *Namn och Bygd* 1922 p. 148, der først har formuleret Reglerne for -torp Navnenes Udvikling). Hvad angaar de nævnte Øbonavne, er der 3 *Mullerup*, (1 i Løve Hrd. og 2 i Gudme Hrd.), det første hed 1376 Muldorp, de andre kendes ikke fra Middelalderen. *Mulstrup*, Ringsted H., hed 1259 Mulstorp. Alene de gl. Former viser, at de ikke har noget med gl. dansk *Mylnæ* at gøre; sandsynligvis indeholder de alle Personnavne; i *Mullerup* mener saaledes Dr. O. Nielsen, i *Olddanske Personnavne* p. 67, at finde Mandsnavnet *Muli*. Som sikkert Resultat af Gennemgangen tør vi nu fastslaa, at ingen af de Navne, der skulde støtte *Mølle*-Teorien, kan vises at indeholde det omtvistede Ord, tværtimod.

Den tredie Variant *Malnæs* skulde ogsaa have et Forled, som betyder *Mølle*, idet »at male« paa jysk hedder »aa mal«. Hr. Eeg vil saaledes hævde, at *Næset* i Middelalderen har været kaldet baade *Møllenæs* og *Malenæs*, altsaa med to Navne, det ene dannet med et Navneord som Forled, det andet med det dertil svarende Udsagnsord. Det er noget helt nyt, vi her kommer ud for, en Anvendelse af Dobbeltnavne; paa denne Maade vilde der jo til et *Skibhuse* kunne svare et andet Navn *Sejlehuse*, til *Sakskøbing* et *Klippekøbing*, til *Fuglebjærg* et *Flyvebjærg*, til *Faarevejle* et *Brægevejle*, til *Vedslet* et *Brændeslet*, til *Kulhuse*

et *Rygehuse* o. s. v., for at blive i Stilen. Men det turde ligge langt udenfor sædvanlig dansk Navneskik, og overhovedet savne Parallel.

Hr. Eeg mener at min Tolkning er blevet misvisende, fordi jeg har søgt tilbage til Oldnordisk og ikke søgt Paralleller fra samme Tid som Stednavnene først forekommer paa. Dette har Hr. Eeg derimod taget Hensyn til; 1203 nævnes Møller paa Mols, og fra 1231 skriver sig den første Form af Navnet. Hans Princip, som jeg i Realiteten hylder, bliver uheldigt i hans Anvendelse, fordi vore Stednavne er saa tilfældigt overleverede, at man *ikke* af den første Forekomst kan slutte noget om Navnes Alder. F. Eks. forekommer Navnene paa -lev, der ad anden Vej kan henføres til Folkevandringstiden, sjælden før 13. Aarh., enkelte endda først i 16. Aarh., og skulde man ved Behandlingen af dem tage samme Hensyn til Forekomsttiden som Hr. Eeg med Møllerne, vilde vi komme til mærkelige Resultater. Naturnavnene er, ihvertfald de større, sikkert meget gamle, og jeg vilde finde det sandsynligt, om end det ifølge Sagens Natur ikke lader sig direkte bevise, at Navnet *Mols* er langt ældre end Vandmøllerne paa Stedet. — Endvidere er det gal Metode at sige: Der er gamle Møller paa Mols, derfor har Halvøen Navn efter disse. Som om der ikke fandtes Møller allevegne omkring i Landet. Paa den Maade kommer man ofte til kort, naar man vil bringe Forbindelse i Stand mellem et Navn og et stedligt Forhold. *Grenaa* ligger jo ved en Aa, hvorfor det vilde være nærliggende at opfatte Efterleddet som *Aa* — det hed nu imidlertid oprindeligt *Grind-høgh*, saa Efterleddet er trods alt Ordet *Høj*. Fra Tilstedeværelsen af almindelige Natur- og Kulturgenstande tør derfor ikke sluttes for meget, og det kan i ingen Tilfælde betragtes som afgørende Bevismidler, naar gamle Kilder bringer andre Vidnesbyrd, og naar det kommer i Strid med Lovene for Sprogets Udvikling.

Hr. Eegs Teorier om Ordet »Mølle«s Historie kan jeg vist nu fatte mig i Korthed om; han mener, at det skal være kommet her til Landet i Formerne *Mol* og *Mulle* (∴ Forleddene i Mollerup og Mullerup, som vi allerede har paavist *ikke* inde-

holder Ordet) og deraf udviklet sig videre. Nej, Moderordet er det middelalder-latinske *Molina* (ikke, som Hr. Eeg anfører, det klassisk-latinske *Mola*), der paa gl. dansk er blevet til Mølnæ, nydansk Mølle.

Hele Hr. Eegs Bevisførelse har skullet godtgøre, at de 3 forskellige middelalderlige Stavemaader af Navnet kunde være samtidige, forskellige Navne for Stedet, men dog Navne af samme eller beslægtet Betydning. I det foregaaende er det blevet paavist, at der ikke tør skønnes at være nogen Grund til en saadan Antagelse. Og naar *Mulle* ikke er nogen oldsjællandsk Form, kan man ikke slutte, at den i Kong Valdemars Jordebog anvendte Navneform *Mulnæs* er bragt til Stedet af indvandrede Sjællændere, langt mindre, at det skyldes en sjællandsk Klerk, der har ført det i Pennen, som Hr. Eeg synes at ville mene. I øvrigt er dette ikke mere noget omtvistet Spørgsmaal; ifl. nyere Undersøgelser er Haandskriftet til Kong Valdemars Jordebog skrevet af Broder *Jens Jyde*, der var Munk i Sorø Kloster. At Jens Jyde maa være født i Jylland og maa have kunnet Jysk, er der vist ingen Grund til at tvivle om.

Naar man har en Række forskellige Staveformer fra gammel Tid af et Stednavn, maa man ikke, som Hr. Eeg gør, gaa ud fra, at hver af Formerne repræsenterer et Navn for sig, og at Stedet i Tidens Løb er blevet benævnt med lige saa mange forskellige Navne; Forholdet vil i Regelen være det, at Stedets Navn er temmelig fast, men at Forskellene enten skyldes, at der foreligger forskellige Trin i den sproghistoriske Udvikling, hvilket ikke er vanskeligt at paavise, eller maa regnes hen under den rummelige Kategori Skrivefejl, i hvilken man dog kan tilskrive mange af de hyppigst tilbagevendende Fejl ganske bestemte Aarsager.

Kerris Mølle, der alm. antages at have Navn efter den paa Mols kendte Slægt *Kerri*, ligesom *Gladsmølle* efter Slægten *Glad*, mener Hr. Eeg skulde forstås som *Kirke-ris-Mølle*, stemmende med Tilhørsforholdet til Domkirken i Aarhus. En Udvikling af denne Art vilde forudsætte, at Navnet var ældgammelt, men det synes det ingenlunde at være; jeg har ikke set det ældre end

Slutn. af 18. Aarh.; i 17. Aarh.s Matrikler ses Møllen at hedde *Bruuns Mølle*, altsaa et andet Slægtsnavn, og der synes da at være overvejende Sandsynlighed for, at Kerri ogsaa er et Slægtsnavn.

Helgenæs, »det hellige Næs«, mener Hr. Eeg har faaet Navnet givet af de første Forkyndere af Kristendommen, der fromt benyttede et ældre Navn, sammensat med *Hel*, hentydende til, at det var et værre Helvede at bo paa. Denne Formodning maa karakteriseres som fri Fantasi; Ordet *hellig* kendtes nemlig ogsaa i den hedenske Tid, og Hr. Eegs Ræsonnement: »Noget særligt helligt synes der aldrig at have været paa Næsset«, bliver mindre vel begrundet; som bekendt har de gl. hedenske Helligdomme næsten aldrig efterladt sig paaviselige Spor. At opfatte *Helgenæs* som »det med Høje besatte Næs« forbydes simpelthen af Navnets gl. Form, og i øvrigt forstaar jeg ikke, hvad Hr. Eeg mener med *He-el*, som han subsidiært vil tro kunde være Navnets Forled.

Hasnæs tolker Hr. Eeg som *Hages-Næs*, fordi der findes en Hage (Alhage), som skyder ud fra det. Ja, Hager skyder ofte ud fra fremspringende Punkter, Næs og Odder, saa deri ligger intet særlig karakteristisk. Men der er et Par slemme sproglige Vanskeligheder, nemlig at *g* næppe vilde svinde i Dialekten, men bevares som Bagtunge-*g*, og at det indskudte *s*, der her aldeles ikke betegner Ejendomsforhold, vil være yderst paafaldende i saadan en Sammensætning. »*g* er et Bogstav, der ofte kun benyttes som Støtte for Forstaaelsen, men i Udtalen omtrent forsvinder«, bemærker Hr. Eeg. Han synes ikke her at være fortrolig med Jysk, som netop bevarer Bagtunge-*g* i større Omfang end andre Dialekter. I det her omhandlede Ord, *Hage*, udtaler alle Jyder vistnok *g*'et, medens mange Øboer bortkaster det. At *Handrup* skulde være Hages-næs-torp, strider mod den historiske Form *Hamdrup* (1411) og for øvrigt ligesaa stærkt mod den moderne.

Dejret har Hr. Eeg ikke forstaaet. De middelalderlige Former som *Digherhoveth* (1320) vil han mene angaar *Dejret Øhoved* — ganske forkert; f. Eks. i Aarhusbogen, Script. Rer. Dan. VI

p. 429 ses tydeligt, at det er Landsbyen og dens Tilliggende, der hedder saaledes, ikke Næsset. *Digherhoveth* er virkelig Grundformen for det nuværende Navn Dejret, og den Form man nødvendigvis maa gaa ud fra ved Tolkningen, og de Grunde, Hr. Eeg fører i Marken for, at *Dejret* skulde være »ryd-det Dyrehave«, nytter ikke.

At der laa Hestehaver o. lign. omkring Storgaarde i Oldtiden, og at der findes Stednavne paa Dejret Bymark, som tyder paa tidligere Skovbevoksning og et enkelt, der tyder paa Rydning, hvad vedkommer det Spørgsmaalet? Det er jo ganske almindelige Træk, der kan forekomme hvor som helst. Det skal være »Dyrehave« med et »Støttebogstav« g!! Støttebogstaver er Hr. Eegs Opfindelse. De hører ikke hjemme i Filologien, men er saa vist til stor Nytte for at afstive hans egne vaklende Konstruktioner. Han brugte jo ogsaa et saadant i sin Tolkning af *Hassens*.

Skødshoved-Skødstrup tolker Hr. Eeg af *Skyds*, et norsk Ord i Betydningen »Overfart«. Det er dog en gal Betydning, han tillægger dette Ord, eller i det mindste ikke den egentlige. Ordet betyder nu: »Befordring for Rejsende«; men vi har i gl. dansk det samme Ord: *skiud*, i Betydning: »Hoppe«, altsaa et Dyr til Brug ved Befordring. Se Kalkars Ordbog. At Hr. Eeg burde have set efter, hvad Ordet betyder paa gl. dansk, behøver jeg vel ikke at tilføje. Hvad Næsset angaar, er jeg noget i Tvivl, men at *Skødstrup*, 1428 Skiæfstorp, 1245 Skeffstrop, 14. Aarh. Skeustrup, intet kan have med »Skyds« at gøre, er givet. Mere Sandsynlighed for sig har det Personnavn *Skew*, som anføres af Dr. O. Nielsen i Olddanske Personnavne p. 85. At ogsaa Navnet *Skerring* skulde komme af *Skyds*, turde være ganske udelukket. Navnet hed 1446 Skærningh og maa vel være en Afledning af det flere Gange forekommende Navn Skern(e), der altid bruges som Strømnavn, og som jeg forstaar som »den klare«; ogsaa *Skerring* ligger jo ved Udløbet af en større Bæk, og her fandtes i Middelalderen en Vandmølle.

Rolse. Hr. Eeg er forbavset over, at jeg ikke kan se, at der er *Sø* ved *Rolse*, da det dog ligger ved Havet, jvfr. *Nordsø*,

Østersø. Men hertil vil jeg bemærke, at Sø i danske Stednavne saa godt som altid betyder Indsø, medens Betydningen »Hay« er sædvanlig i Tysk og Engelsk. I gl. Stednavne tør derfor næppe forudsættes denne Betydning. —

Hr. Eeg tolker Navnet som »Rydningen ved Søen«, idet »Rydning« i Jylland har en Mængde Betegnelser i S sammensætning, deribl. ogsaa *Rov* og *Ravn*. Dette er galt; gl. da. *ruth* el. *rythæ* bliver ikke *Rov* og *Ravn*, og saadanne Ord i denne Betydning eksisterer mig bekendt ikke. »En *Rov* ved Søen kan uden Vanskelighed tænkes udtrykt ved *Rovelsø*« siger Hr. Eeg. Tænker han her paa et indskudt *l* — hvor i Alverden skulde det komme fra? — eller paa en fuldkommen usandsynlig Overgang af *ved* til *vel*, altsaa *Rov-vel-Sø* af *Rov-ved-Sø*? Selv om det filologisk set var i Orden, hvad det som paavist langt fra er (Forled et ukendt Ord, Mellemlid en fonetisk Umulighed, Efterled et Ord i gal Betydning), vilde dog det Navn, som derved fremkom, være en sær Skabning: *Rud-ved-Sø*. Som om man almindelig dannede Navne med efterhængt Forholdsordsled, f. Eks. sagde Hus-ved-Gade i St. for Gadehus, Gaard-ved-Dal i St. for Dalgaard! Alene Leddenes Orden er et fældende Bevis mod Tolkningens Rigtighed.

Vrinnere tolker Hr. Eeg som *Fri-Rønner-Næs*, og ser heri en Sejladsforskrift. Tolkningen strander paa et filologisk Skær, idet der ikke her kan tænkes nogen Overgang fra *fr* til *vr* i Forlyd. Desuden vilde det ogsaa være en meget usædvanlig Navnedannelse. At han støtter det til en Tolkning af *Rinkenæs* (som *Rønne-Kirke-Næs*), han tidligere har fremsat i Flensborg Avis ^{27/3} 1924, skal jeg ikke her komme nærmere ind paa, da jeg allerede udførligt har gendrevet den sammesteds i et følgende Nummer.

Ved *Æbeltoft* vil Hr. Eeg ikke tillægge de gl. Former (1301 *Æplætoftæ*) nogen Værdi, fordi han ikke ad anden Vej (!) ved noget om, at der her har været nogen Bevoksning med Abildtræer. Som om han kan vide alting! Derimod ved han, at Halvøen var beboet, før Byen fik Købstadprivilegier (hvilken Skarpsindighed!) og tolker nu ud fra sin sikre Viden herom

Navnet som *Ø-Bol-Toft*, og *Elsegaard* som *E-bel-sø-gaarde*. Han burde have forklaret, hvorfor Forleddet er *Ø*, da det jo drejer sig om en Halvø. I øvrigt er det et typisk Eksempel paa forfejlet Stednavnetolkning: at forkaste de sikre Vidnesbyrd, man har om Navnets ældre Former, til Fordel for en Konstruktion. At bortforklare det, man netop skal forklare! Her som saa mange andre Steder viser Hr. Eeg en Tilbøjelighed til at hugge Navnene ud i en Række Smaabidder, som han saa behandler hver for sig; Resultatet taler for sig selv; naar *Æble-* (1301 *Æpplæ*) kan komme af *Ø-Bol*, er der jo ubegrænsede Muligheder!

Essendrup vil Hr. Eeg tolke som *Øs-Ende-Torp*, idet det ligger der, hvor Landskabet hører op at være Halvø. Men kan *Ø* da betyde »Halvø«? Den sproglige Fejl ved hans Tolkning er, at Ordet *Ø* i Oldsproget ikke havde *-s* i Genitiv, men *-ar*. At Navnet har begyndt med *A*, bevidnes jo desuden gennem gl. Former, og det oprindl. *Asmundethorp* er 1371 skrevet *Assenderup*. Derfra maa forudsættes Udvikling til *Assinderup*; i-et vil da kunne virke Omlyd til *Æssinderup* el. *Essinderup*. Saa haaber jeg Hr. Eeg vil kunne forstaa Udviklingen. Men i sin Iver har han forsyndet sig mod det overleverede, idet han gaar helt uden om *A*-Formen *Assenderup*. Den lader sig i hvert Fald ikke forklare af Ordet *Ø*. Subsidiært vil, saavidt jeg forstaa, Hr. Eeg opfatte Navnet som »Torpen ved Aaen«, idet han vil vise, at Navnene *Assendrup*, *Assedrup*, *Astrup* og *Ask* ligger ved Aaløb. Det er dog ikke rigtigt, at alle disse Byer ligger ved Aaløb, ligesom heller ikke Forleddet i disse Navne er Ordet *Aa*. F. Eks. kan ikke mere end 6 af de 13 *Astrup*'er siges at ligge i Nærheden af Aaløb, selv om man gør sig megen Umage med at finde Vandløb og ikke tager det saa nøje med Størrelsen af dem.

Andrup, der forklares som »By, der er bygget til, *-an*, en hidtilværende By«, er vel nok det værste af Tolkningsforsøgene. Præpositionen *an* i Betydning »til« er jo tysk, og kan derfor ikke komme i Betragtning. I Urnordisk har vi ganske vist ogsaa haft en Præposition *an* i Betydning »paa«, den blev senere

til \bar{a} , derefter til aa , men paa den kan Hr. Eeg jo ikke have tænkt, ifl. den Betydning, han tillægger den, og han kan da heller ikke have ment, at *-torp* Navne gaar tilbage til urnordisk Tid. Personlig anser jeg det ikke for umuligt, at et *-torp* Navn kan sammensættes med en Præposition, der betyder i eller paa, men noget saadant kan ikke foreligge her.

Hr. Eeg kritiserer derefter min Tolkning af *Skellerup*, som indeholdende Mandsnavnet *Skjalgi*. Jeg indrømmer, at den hviler paa ret svage Fødder, idet den ikke støtter sig til nogen gammel Form, men jeg har heller ikke fremsat den som noget absolut, og modsiger derfor ikke Muligheden af, at Navnet, som Hr. Eeg vil, kan være sammensat med Ordet *Skel*. Alligevel finder jeg stadig min Tolkning sandsynlig.

Taarup (1360 Togethorp) forklarer sig selv, naar man ser hen til den gl. Form. Dette vil Hr. Eeg nu imidlertid ikke, men siger, at det er *to-rup*, altsaa *Talordet 2* plus *Torp*, og skulde betegne en Afbyggerby, opstaaet ved Tvedeling (af Moderbyen?), fordi man ved Deling faar to ud af eet. En yderst snørklet Tankegang, der efter vort Navnesystem at dømme har ligget vore Forfædre fjern. Men de har jo ogsaa, som den gl. Form med tilstrækkelig Klarhed viser os, ganske ligefrem opnævnt den efter en Mand som hed *Toge* uden at ane, at de derved kunde berede en overskarpsindig Efterkommer saadanne Grublerier.

Toggerbo har jeg med Tvivl udledt af Kvindenavnet *Toggerd*; Hr. Eeg siger, at det ikke er bedre end tidl. Tydninger med Navnet *Thoger*. Deri kan han ikke have Ret, for hvordan vil han forklare Overgangen fra \emptyset til o i Rodvokalen? Min Tolkning forudsætter ingen saadan uforklarlig Overgang. Men Mangelen af gode middelalderlige Former gør Sagen vanskelig. Hr. Eegs Forslag: *To-Gaarde-Bo* anser jeg for usandsynligt; *Bo* er netop det gl. Ord for en Bolig, en Enkeltgaard, og Navnet bliver ved den foreslaaede Sammenstilling selvmodsigende. Desuden er Navnene paa *-bo* meget ofte sammensatte med Personnavne. Og endelig skulde, hvis der var Tale om en gl. Sammensætning, *Talordet to* have været bøjjet og staa i Genitiv lige-

som Ordet Gaard, og *to* hedder i Genitiv paa Oldnordisk *tveggja*, i ældre Dansk *twiggia*, og Navnet skulde derfor nu, forudsat Hr. Eegs Tolkningsforsøg iøvrigt var rigtigt, hedde noget som *Tveggergaardebo*. Men det hedder det jo ikke.

Vistoft vil Hr. Eeg tolke som *Vigstoft*, fordi der er saa mange *Vige* heromkring. Men det har jo gammelt *e* i Rodstavelsen, og *g* findes aldrig i de de gl. Former; desuden havde Ordet *Vig* i Oldsproget ikke Genitiv paa *-s*, men paa *-r*, hvilket man maa tage Hensyn til ved Tolkningen af saadan et gammelt Sognavn. Det nytter ikke, at Hr. Eeg saa fonetisk rigtigt med Eksempler søger at vise, at *g* har en Tilbøjelighed til i Sammensætninger at trække sig »bly« tilbage (en Filolog vilde sige: til at assimileres med en følgende Konsonant); der har aldrig været noget *g*. At Sammensætning med *Vese* skulde ligge »udenfor Lydligheden« kan jeg ikke indse; *e* er det gamle, og den nuværende Skriveform *Vis-* begyndte ikke før i 17. Aarh., og endnu udtales Navnet med et *e*-agtigt, slapt *i*. Ordet *Viking* vil Hr. Eeg aabenbart forstaa som *Vig-king*, »Vig-Konge«, men det er helt forkert; det er en *-ing* Afledning af oldn. *Vik*, der netop betyder »Vig«, altsaa *Vik* + *ing*. Ogsaa *Viderup* vil Hr. Eeg have opfattet som sammensat med *Vig*, men det ligger jo midt inde i Landet, langt fra *Vigene*.

Naar Hr. Eeg vil forklare *Tillerup* som »Tørverup«, fordi det ligger ved Tørvemose, er det igen med fuldstændig Tilsidesættelse af vor Viden om, hvordan Navnet forhen har lydt; afvisende bemærker han: »Navnet skrives forskelligt i Tidens Løb, lige til det helt knudrede, som det ikke lønner sig at forfølge«. — Ja mon det altid lønner sig at kigge efter Tørvemoser? Dem findes der jo en god Mængde af her i Landet, uden at man dog altid tør paastaa, at Byerne har faaet Navn efter dem. Her er det rent galt; *Tørv*, der alm. i Jysk udtales *tør'ə*, skal vistnok i Mols-Sproget ved Afrunding blive til *tær'ə*, ikke til *ter'ə* eller *tir'ə*, som Hr. Eeg mener. Desuden skulde man forudsætte en ganske vist ikke umulig Overgang fra *r* til *l*, hvorved det hele dog bliver saare indviklet. Da det som paavist strider

mod saavel Historie som Sprog, maa det blankt afvises, trods Tørvemosen.

Eg vil Hr. Eeg have skal være »Ø med *g* til Støtte«; ganske vist har han foran søgt at paavise, at *g* ofte kan falde bort (ved Assimilation), men heraf kan han dog ikke slutte, at det vilkaarligt kan indsættes. Det kan det heller ikke. Ordet *Øg* skulde derimod paa Maalet kunne blive til *Eg*, som er Skriftformen af Navnet, men denne Mulighed har Hr. Eeg dog ikke søgt at udnytte, og heri har han gjort ret, for *Øg* bliver ikke til [i'q], som Navnet hedder i Maalet. Forlyden maa derfor være *e*, ikke *ø*, hvilket han ogsaa burde vide fra Navnets gamle Former, som han atter her ser bort fra. Det samme gælder *Isgaard*. Ingen af Navnene kan indeholde *Ø*, selv om det ogsaa med aldrig saa mange Grunde kan gøres sandsynligt, at det er den ældste Bebyggelse paa »Halv«øen.

Isgaard kan heller ikke være et *Øs-gaard*, fordi Ordet *Ø* i det gl. Sprog ikke havde *s* i Genitiv, men *-ar*. Staveformen *Eghægardh* skal efter Hr. Eeg indeholde en Del overflødige Bogstaver, men ret forstaaet indeholder den ikke et eneste ud over det normale; det er først naar man skal have den gamle Form til at stemme med Hypotesen *Øs-gaard*, at Forskellen viser sig, og følgelig er Hypotesen gal. At *Eg* skulde være den ældste Bebyggelse paa Halvøen, ser jeg ingen Bevis for.

Kvelstrup tolkes som Kildevælds-torp. Hellere end at gaa med til denne Reduktion i Trykstavelse vilde jeg dog tænke paa det gl. danske *Kvæld*, i s. Betydning, men om dette har haft *s* i Genitiv, tør jeg ikke afgøre. I øvrigt ser jeg ingen tvingende Grund til at fravige min fremsatte Tolkning; at Hr. Eeg søger at drive Spot med Personnavne som *Bjørn* og *Ulv* vidner om, hvor ringe Forstaaelse han i Virkeligheden har af vor Oldtid og dens Navneskik.

Om *Esby*, der tolkes som *Øs-by*, se mine tidl. Bemærkninger om, at *Ø* ikke i gl. Dage havde Genitiv paa *-s*, men paa *-ar*.

Fejrup kan ifl. sin gl. Form *Fæghædorp* umulig sættes i Forb. med *Fed*. Og den ligger da heller ikke ved noget *Fed*,

for som et saadant vil man da ikke kunne betegne det brede Næs Stavsøre*).

Stodov skal ifl. Hr. Eeg simpelt hen betyde *Skat-af*, d. v. s. den skattepligtige Jord, en ganske usædvanlig og usandsynlig Form for et Stednavn, et Navneord efterfulgt af Biord. *Stavsøre* skulde derefter være sammentrukket af *Stodovs-øre*, og Muligheden heraf skal jeg ikke benægte. Men saa kører Tankerne vistnok i Ring: fra *Stav* til *Stavtrup*, der tidl. skreves *Stattrup* (hvornaar? det har ikke kunnet eftervises) efter Beliggenheden ved *Stadsgaard* ∴ Constantinsborg (usandsynligt), og derefter tilbage til *Stodov*, der nu skal betyde *Stad-høj*. Det er en anden Forklaring end »Skat af«, og for Endelsens Vedk. er det den af mig fremsatte Formodning, nemlig *-høj*; derimod er Motivering en Kæde af usammenhængende Led, og at *Stodov* skulde være et *Stad-høj*, er uforklarligt, da *Stad* i trykstærk Stavelse ikke kan ændres til *Stød* ved nogen dansk Lydudvikling i historisk Tid.

Hjelm skal ifl. Hr. Eeg, om jeg forstaar ham, være sammentrukket af Ordene *Holm i Almind* og betyde: »Holm, som er ubeboet og tilhørende Kongen«. *Almind* har dog ikke ganske denne Betydning, f. Eks. bruges i gl. Dansk *Almindingsgade* i Betydning »offentlig Gade«, og ingen vil vel paastaa, at det specielt sigter til noget ubeboet. Hvad Tilhørsforholdet angaar, skal bemærkes, at *Almind* mest anvendes om Græsgange, der bruges af alle Bønderne i Fællesskab, og Grundbetydningen er vel: »det som tilhører alle«; om Ejendomsforholdet til Kongen siger Ordet intet. Men at overhovedet *Holm i Almind* skulde kunne være blevet til *Hjelm*, er fuldkommen usandsynligt, da vi jo kender Navnet i dets rette Form 1231 og har flere Sidestykker til det andetstedsfra.

Efter nu at være blevet gjort til Genstand for denne sønderlemmende Kritik, som jeg efter fattig Evne har søgt at værg

*) Maa jeg rette en Ombryderfejl. Side 9 Lin. 28 i min Afhandl. skal flyttes ned i St. for næstsidste Tekstlinie, og erstattes med: »*Kvelstrup*, Tved S., hed 1441 *Quelstrup*, og er ikke« — —

mig imod, maa jeg som Konklusion modtage den Tilrettevisning, at vore gamle Stednavne er givet af Menigmand, ikke »ved bevidst Navnegivelse«. Denne almindelig anerkendte Opfattelse mener jeg dog ikke heller at have modsagt. Jeg tror dog at ane den dybere Mening af Hr. Eegs Bemærkning, nemlig: »givet af Menigmand vil Navnene bedst kunne forstaas og tolkes af Menigmand; de stuelærde Magistre savner de naturlige Forudsætninger herfor«. Jeg indrømmer gerne, at Menigmands Blik ofte er skarpere, og hans Tankegang mere uhildet af Lærdommens Spind, hvorfor hans Iagttagelse kan være af allerstørste Værdi.

Et Samarbejde mellem Fagmanden og den interesserede Menigmand giver derfor ofte overraskende gode Resultater, idet de paa heldig Maade kan supplere hinanden. Men at den interesserede Menigmand paa egen Haand skulde kunne klare Stednavneundersøgelser bedre end Filologen, tror jeg dog ikke, efter de Erfaringer jeg hidtil har gjort, bl. a. ogsaa her med Stednavnene paa Mols. At fremsætte Formodninger er noget, alle kan være med til, men til at efterprøve deres Gyldighed maa der nogen filologisk Fagkundskab. Den Anerkendelse Hr. Eeg yder det Arbejde, der foretages med Indsamling og Registrering af Stednavnestoffet, takker jeg for, men bemærker, at den i allerhøjeste Grad bygger paa Menigmands Interesse for Sagen; det er jo de mange, der hver i sit Sogn gør sine Optegnelser og sine Iagttagelser, der har Æren for, at Kundskaben om vort Lands Navne og hvad de kan fortælle os, nu begynder at komme frem.

Gunnar Knudsen.